

University of Groningen

'Prima maar niet voor mijn kind'

Jongejan, D.; Thijs, J.T.

Published in:
Migrantenstudies

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2010

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Jongejan, D., & Thijs, J. T. (2010). 'Prima maar niet voor mijn kind': Opleidingsniveau en houding ten aanzien van zwarte scholen onder autochtone Nederlandse ouders. *Migrantenstudies*, 1, 2-20.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Prima, maar niet voor mijn kind': Opleidingsniveau en houding ten aanzien van zwarte scholen onder autochtone Nederlandse ouders

*Deborah Jongejan & Jochem Thijs**

Samenvatting

Etnische segregatie in het onderwijs kan leiden tot grotere sociale afstand tussen etnische groepen en nadelige gevolgen hebben voor de leerprestaties van allochtone en autochtone leerlingen. In deze studie ondervroegen we 185 Rotterdammers die op korte termijn een school moesten kiezen voor hun kinderen, en we onderzochten de relaties tussen opleidingsniveau en de houding en gedragsintenties ten aanzien van etnisch gemengde en geconcentreerde scholen onder autochtone ouders ($n = 120$). Hoger opgeleide ouders bleken positievere attitudes te hebben ten aanzien van zwarte scholen dan lager opgeleide ouders, en dit verschil werd verklaard door het belang gehecht aan (etnische) samenstelling en niet door kwaliteitsoverwegingen. De keuze voor een etnisch geconcentreerde school in de wijk bleek echter minder waarschijnlijk te zijn voor hoger versus lager opgeleide ouders. Hoe hoger de concentraties allochtone leerlingen, hoe minder waarschijnlijk de keuze voor die school. Tot slot was de relatie tussen attitudes en keuzoordelen consistent voor lager opgeleide ouders dan voor hoger opgeleide ouders. De resultaten zijn in overeenstemming met het idee dat hoger opgeleide ouders het maatschappelijke succes van hun kinderen veilig willen stellen en dat hun hogere tolerantie relatief oppervlakkig is.

Inleiding

Hoewel er geregeld gezocht wordt naar mogelijkheden om segregatie van autochtone en allochtone leerlingen in Nederland tegen te gaan, is de groei van het aantal niet-gemengde basisscholen sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw onverminderd doorgegaan. Ruim de helft van de basisscholen in de vier grote steden kan als 'zwart' worden aangemerkt (meer dan 50% niet-westerse allochtone leerlingen; CBS, 2007) en in Rotterdam is het aantal zwarte scholen het grootst (63% in het schooljaar 2005/2006).¹⁻³

Onderwijssegregatie kan als problematisch worden beschouwd. Het kan leiden tot grotere sociale afstand tussen verschillende etnische groepen en een lagere waardering van elkaar (Verkuyten & Thijs, 2000; Gijsberts & Dagevos,

2005). Welke gevolgen een hoge concentratie allochtone leerlingen heeft voor de leerprestaties, staat niet vast (Eitle & McNulty Eitle, 2003; Ledoux et al., 2003). De taalprestaties op scholen met meer dan de helft allochtone kinderen zijn weliswaar significant lager dan op scholen met een andere samenstelling, maar dit is te verklaren vanuit het gegeven dat het opleidingsniveau van allochtone ouders over het algemeen laag is (Ledoux et al., 2003; Gijsberts & Dagevos, 2005). Ook autochtone leerlingen met lager opgeleide ouders zijn oververtegenwoordigd op zwarte scholen (zie Vogels & Bronneman-Helmers, 2003). Bij aankomst hebben leerlingen van zwarte scholen zodoende vaak minder vaardigheden dan leeftijdsgenoten op andere scholen. Allochtone leerlingen halen een deel van hun achterstand wel in tijdens de schoolperiode (Gijsberts & Dagevos, 2005).

Dat het niet gemakkelijk is voor beleidsmakers of schooldirecteuren om te zorgen voor scholen met een meer gemengde leerlingenpopulatie, komt onder meer door de vrijwel onbeperkte keuzevrijheid die ouders hebben bij het zoeken naar een school voor hun kind. In de huidige bijdrage proberen we nader te begrijpen hoe het opleidingsniveau van autochtone Nederlandse ouders gerelateerd is aan hun houding en overwegingen met betrekking tot etnisch gemengde en geconcentreerde scholen.

De rol van etnische samenstelling

Elke poging de keuze voor witte versus zwarte scholen nader te begrijpen is gebaat bij het besef dat etnische samenstelling slechts één van de vele school-eigenschappen is die ouders bij hun keuze kunnen betrekken. Ouders die een school voor hun kind moeten kiezen, doen dit vaak op grond van allerlei overwegingen (zie Bagley et al., 2001; Leeman & Veendrick, 2001; Karsten et al., 2002; Bosetti, 2004). Hierbij spelen niet alleen academische aspecten als de kwaliteit van het onderwijs en de leeromgeving een rol, maar ook meer praktische eigenschappen zoals de bereikbaarheid van de school en de mogelijkheid tot naschoolse opvang. Karsten et al. (2002) onderzochten waarop autochtone en allochtone ouders met schoolgaande kinderen hun schoolkeuze baseerden, en kwamen tot een indeling in vijf groepen motieven gebaseerd op:

- a. het niveau van de school;
- b. de afstand en ligging;
- c. mate van differentiatie;
- d. het aanbod en de voorzieningen;
- e. de *match* tussen school en thuis.

De laatste groep motieven betrof een combinatie van het belang gehecht aan de overeenkomsten met de thuisomgeving wat betreft levensbeschouwing en opvoeding, en het belang gehecht aan schoolcompositie (o.a. in etnisch-cultureel opzicht). Voor autochtone ouders bleek deze groep het belangrijkste te zijn. Glazerman (1998) noemt dit *social matching*: de neiging van ouders om scholen te kiezen waar leerlingen op zitten die hetzelfde zijn als zij qua etniciteit en sociale klasse. Echter, andere overwegingen waaronder schoolniveau en af-

stand spelen ook een grote rol (Karsten et al., 2002). Een slechte reputatie kan een reden zijn om een school *niet* te kiezen (Bagley et al., 2001).

Verskillende onderzoekers hebben gesuggereerd dat ouders de etnische samenstelling van scholen gebruiken als een grove indicator voor de kwaliteit van hun leeromgeving (Karsten et al., 2002; Tedin & Weiher, 2004; Kristen, 2008; Sikkink & Emerson, 2008). Ouders zouden het idee hebben dat het onderwijs op wittere scholen beter is dan op zwartere scholen, hoewel dit in ieder geval voor de Nederlandse situatie niet lijkt te kloppen (zie Vedder, 2006). Dit roept de belangrijke vraag op in hoeverre de attituden ten aanzien van zwarte versus witte scholen zijn gebaseerd op (etnische) samenstellingsoverwegingen en niet op kwaliteitsoverwegingen. Voor zover wij weten zijn er drie studies die zich hebben gericht op de unieke bijdragen van kwaliteit en etnische samenstelling. Tedin en Weiher (2004) deden quasi-experimenteel onderzoek onder ouders met schoolgaande kinderen in de VS. Zij gaven deze ouders zes beschrijvingen van een (hypothetische) nieuwe school in de buurt waarvan de etnische samenstelling en de academische kwaliteit (dat wil zeggen de gemiddeld behaalde testcores) systematisch werden gevarieerd. Vervolgens rapporteerden de ouders hoe waarschijnlijk hun keuze voor deze school zou zijn. De bevindingen gaven aan dat de academische kwaliteit duidelijk de doorslag gaf. Ouders hadden weliswaar een grotere voorkeur voor een meerderheid uit de eigen etnische groep in kwalitatief gelijke scholen, maar de 'betere' scholen werden zonder uitzondering geprefereerd boven de 'slechtere' scholen (Tedin & Weiher, 2004). Kristen (2008) kwam in Duitsland tot een soortgelijke conclusie. Zij analyseerde de keuze voor confessionele (wittere) versus openbare (zwarte) scholen onder Turkse en autochtone Duitsers, en vond dat deze gebaseerd leek te worden op de relatieve waardering van kwaliteit, maar niet op die van etnische samenstelling. Echter, volgens Schneider en Buckley (2002) is de etnische samenstelling van fundamenteel belang voor ouders. Zij wisten eventuele sociaalwenselijke antwoorden te omzeilen, door een analyse van de zoekpatronen van 1200 ouders op een website met informatie over scholen in Columbia. Hoewel ouders vaak aangeven dat het niveau van de school het belangrijkste is voor de keuze, bleken ze in het onderzoek van Schneider en Buckley met name informatie te zoeken over de leerlingensamenstelling van de scholen. In het huidige onderzoek kijken we welke rol (etnische) samenstelling speelt wanneer er gecontroleerd wordt voor kwaliteit en kwaliteitsoverwegingen.

De rol van opleidingsniveau

Verskillende studies hebben gesuggereerd dat hoger opgeleide ouders andere eisen stellen aan het onderwijs voor hun kinderen dan lager opgeleide ouders. Zo vonden Sikkink en Emerson (2008) dat hoger opgeleide, blanke ouders in de VS in vergelijking met lager opgeleiden meer belang hechten aan de kwaliteit van scholen, omdat ze geloven dat hun kinderen daardoor een betere toekomst wachten. Kiezen voor kwalitatief minder onderwijs kan het toekomstige succes van de kinderen beperken, is de gedachte. Echter, uit ander Amerikaans onderzoek is gebleken dat hoger opgeleide ouders academische kwaliteit juist minder belangrijk vinden dan lager opgeleiden en meer belang

hechten aan de heersende normen en waarden op school, en aan diversiteit van de leerlingpopulatie (Schneider et al., 1998). Volgens deze redenering kunnen hoger opgeleide ouders het zich meer veroorloven de nadruk te leggen op 'luxe criteria' zoals de waarden van de school. Deze ouders zouden er toch wel op vertrouwen dat hun kind goed terecht komt. Uit het Nederlandse onderzoek van Karsten et al. (2002) kwam naar voren dat de match tussen school en thuis relatief belangrijk was voor hoger opgeleide, maar minder voor lager opgeleide ouders. Zoals vermeld had deze match echter zowel betrekking op levensbeschouwing en opvoeding als op de samenstelling van de leerlingpopulatie, waardoor niet duidelijk is welke rol opleidingsniveau speelde bij de waardering van de afzonderlijke elementen. Bovendien werd het effect van opleiding niet apart gerapporteerd voor autochtone en allochtone ouders.

Al met al kan worden geconcludeerd dat de rol van opleidingsniveau in relatie tot de keuze voor (meer of minder) gemengde scholen relatief onderbelicht is gebleven in (de Nederlandse) schoolkeuzeliteratuur. Echter, sociaal-psychologische en sociologische studies lijken hier uitkomst te bieden. Verschillende van deze onderzoeken hebben de houding ten aanzien van meer gemengde scholen benaderd als één van de indicatoren van *ethnic distance*. Ethnic distance heeft betrekking op de sociale afstand die mensen zich wensen ten opzichte van mensen uit andere etnische groepen, en het is genoegzaam bekend dat opleidingsniveau daar op negatieve wijze verband mee houdt (Schuman et al., 1997; Hello, 2003). De interetnische oordelen van lager opgeleide individuen zijn doorgaans negatiever dan die van hoger opgeleiden, en zij uiten zich minder positief over etnische en culturele diversiteit. Diverse verklaringen zijn hiervoor geopperd, en een belangrijke hiervan is dat hoger opgeleiden meer democratische attitudes zouden bezitten dan lager opgeleiden met een grotere acceptatie van 'anderen' als gevolg (zie voor overzichten Vogt, 1997; Hello, 2003; Coenders et al., 2004).

Voor zover wij weten is er één studie die systematisch heeft gekeken naar de relatie tussen opleidingsniveau en de houding ten aanzien van meer en minder etnisch gemengde scholen in Nederland. Coenders et al. (2004) maakten gebruik van een experimenteel design om vast te stellen hoe het onder autochtonen was gesteld met de weerstand tegen (hypothetische) scholen met uiteenlopende proporties allochtonen. Hoger opgeleide respondenten bleken toleranter te zijn dan lager opgeleide respondenten wanneer er sprake was van scholen met een matige vertegenwoordiging van allochtone leerlingen (10-25%). Echter, dit effect van opleidingsniveau verdween in relatie tot perfect gemengde scholen (50% allochtoon) en draaide zelfs om in het geval van scholen met overwegend allochtone leerlingen (> 50%). Deze bevindingen zetten vraagtekens bij het vaak veronderstelde en aangetoonde positieve effect van opleidingsniveau. Hoewel dit erop zou kunnen wijzen dat de doorgaans grotere tolerantie onder hoger opgeleiden slechts oppervlakkig is, wijzen Coenders et al. een dergelijke interpretatie van de hand. Volgens hen tonen deze resultaten aan dat hoger opgeleiden de context sterker betrekken in hun tolerantieoordelen dan lager opgeleiden. Deze ouders lijken minder tolerant te zijn bij grotere concentraties van leerlingen uit etnische minderheden, mede omdat zij deze concentraties als een bedreiging van het (geanticipeerde) maat-

schappelijke succes van hun kinderen zouden zien (Coenders et al., 2004). De bevindingen van genoemde studie zijn belangrijk, omdat zij kloppen met de observatie dat juist op de zwartere scholen de representatie van autochtone kinderen uit lager opgeleide gezinnen sterker is (Vogels & Bronneman-Helmers, 2003). De vraag is echter wel in hoeverre het hier daadwerkelijk gaat om een negatieve interetnische attitude. De aanwezigheid van zwartere scholen impliceert uiteindelijk ook de aanwezigheid van wittere scholen, en het zou dus goed zo kunnen zijn dat hoger opgeleiden zich juist sterker zorgen maken om segregatie als maatschappelijk fenomeen.

In het huidige onderzoek gebruiken we houding als overkoepelend begrip om zowel attitudes als voorgenomen keuzen aan te duiden.⁴ We bestuderen de attitudes ten aanzien van zwarte (versus witte) scholen, niet door te vragen naar de weerstand ertegen maar de algemene evaluatie ervan. Op basis van het gedocumenteerde verband tussen opleidingsniveau en interetnische tolerantie kan verwacht worden dat deze algemene evaluatie positiever is voor hoger dan voor lager opgeleide autochtone ouders. Hiernaast analyseren we de oordelen van ouders over de waarschijnlijkheid van een keuze voor specifieke meer of minder gemengde scholen in de buurt. Deze specifieke oordelen zijn waarschijnlijk relevanter voor het begrijpen van etnische segregatie, mede omdat concrete gedragsintenties doorgaans sterkere voorspellers zijn van gedrag dan algemene attitudes (zie Eagly & Chaiken, 1993). We onderzoeken ook in hoeverre autochtone ouders verschillen van allochtone ouders wat betreft hun overwegingen, attitudes en waarschijnlijkheidsoordelen. Gebaseerd op de bevinding dat ouders van autochtone kinderen op zwartere scholen een lagere sociaal-economische status hebben (Vogels & Bronneman-Helmers, 2003) kan worden verwacht dat opleidingsniveau niet positief en zelfs negatief gerelateerd is aan de voorgenomen keuze voor een zwartere school in de buurt. Deze verwachting is nadrukkelijk niet in tegenspraak met het verwachte positieve verband tussen opleidingsniveau en de attitude ten aanzien van zwarte scholen. Hoewel hogere opgeleiden zich doorgaans positiever uiten over etnische diversiteit in het algemeen, hoeft hun (voorgenomen) gedrag in specifieke gevallen hier niet altijd mee in overeenstemming te zijn (zie Eagly & Chaiken, 1993; Schneider & Buckley, 2002). De veronderstelde sterkere democratische normen van hoger opgeleiden zouden ertoe kunnen leiden dat juist zij zich sneller laten leiden door sociale wenselijkheidstendensen (Vogt, 1997; Tedin & Weiher, 2004). Bovendien is het aannemelijk dat hoger opgeleiden meer financiële middelen hebben om hun kinderen op een wittere school buiten hun wijk te plaatsen.

Opleiding en actieve keuze

Het is belangrijk op te merken dat ouders in Nederland relatief vrij zijn in het kiezen van een school voor hun kinderen. In andere landen, zoals de VS en Canada, is er vaker sprake van het toewijzen van publieke scholen (zogenoemde *attendance zone schools*). Ouders kunnen een dergelijke toewijzing omzeilen door, naast voor andere publieke scholen, te kiezen voor privé-scholen, maar de keuzemogelijkheden zijn beperkt omdat het om duurdere en exclusievere scholen gaat. Het is daarom niet verbazingwekkend dat Ame-

rikaanse studies zich niet alleen gericht hebben op de vraag waarom ouders de ene school verkiezen boven de andere, maar ook hebben onderzocht waarom en wanneer ouders überhaupt kiezen (zie Goldring & Hausman, 1999; Sikink & Emerson, 2008). Een belangrijke bevinding van dit onderzoek is dat hoger opgeleide ouders actievere kiezers zijn en meer alternatieven afwegen (zie voor een overzicht, Bosetti, 2004). Dit hoeft niet automatisch te gelden voor Nederland, omdat in de VS de keuzevrijheid in financieel opzicht doorgaans beperkt is voor lager opgeleiden. Toch is ook voor de Nederlandse situatie gesteld dat ouders met meer opleiding en een hogere maatschappelijke positie een bewustere schoolkeuze maken. Zij zouden meer informatie en diversere informatiebronnen gebruiken en beter zijn toegerust om een weloverwogen afweging te maken (Versloot, 1990). In het huidige onderzoek wordt daarom gekeken naar de rol van opleidingsniveau gecontroleerd voor de mate van actief overwegen.

Doel en hypothesen

Het doel van de huidige bijdrage is het nader bestuderen van de relatie tussen opleidingsniveau en de houding ten aanzien van (meer of minder) etnisch gemengde scholen onder autochtone ouders die een school zullen gaan kiezen voor hun kind(eren). Op basis van de hiervoor besproken literatuur hebben we vijf hypothesen geformuleerd. Als eerste toetsen we de verwachting dat hoger opgeleide ouders positievere attituden hebben ten aanzien van zwarte scholen dan lager opgeleide ouders (1), en we testen of dit geanticipeerde verschil gebaseerd is op het belang dat ouders hechten aan (etnische) samenstelling *per se* naast hun kwaliteitsoverwegingen (2). Daarnaast verwachten we dat de keuze voor een etnisch geconcentreerdere school in de buurt minder waarschijnlijk is voor hoger opgeleide ouders (3), en dat deze waarschijnlijkheid afneemt naarmate de concentratie allochtonen op een school stijgt (4). Tot slot testen we de hypothese dat de relatie tussen attitude en keuzoordelen sterker is voor lager versus hoger opgeleide ouders (5). Alvorens deze verschillende hypothesen te toetsen zal worden geëxploreerd in hoeverre de autochtone ouders verschillen van allochtone ouders wat betreft hun overwegingen, attituden en waarschijnlijkheidsoordelen.

Methoden

Procedure en respondenten

Met behulp van contactgegevens beschikbaar gesteld door de dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving (JOS) van de gemeente Rotterdam is een vragenlijst verspreid onder alle gezinnen ($n = 904$) met jonge kinderen (2 t/m 4 jaar) in vier gemengde Rotterdamse wijken (Provenierswijk, Liskwartier, Beverwaard en Overschie/Kleinpolder). In deze wijken draaide het gemeentelijke voorlichtingsproject 'buurtcarrousel', dat is bedoeld om ouders te helpen bij de schoolkeuze. De gemeente organiseerde op één dagdeel rondleidingen in alle scholen in de wijk. De vragenlijsten werden meegestuurd met een uitnodiging

voor deze rondleiding. Een meerderheid van de ouders die de vragenlijsten terugstuurden nam niet deel aan het voorlichtingsproject. Ongeveer de helft van de bewoners in de geselecteerde wijken is allochtoon, met uitzondering van Overschie waar 20% van de bevolking allochtoon is (Gemeente Rotterdam, 2008). Van het opleidingsniveau van de bewoners zijn, voor zover wij weten, geen cijfers bekend, maar het gemiddelde inkomen geeft een indicatie. In alle wijken heeft de helft van de bewoners een laag inkomen (Gemeente Rotterdam, 2008). De aan elkaar grenzende wijken Kleinpolder en Overschie vallen hierbij op met afwijkende percentages: in Overschie valt 42% van de bewoners in de lage inkomensgroep, in Kleinpolder ligt dat percentage op 62%.

De vragenlijst werd ingevuld en teruggestuurd door 185 ouders (1 ouder per gezin, vooral moeders). Het oudste kind van deze ouders varieerde in leeftijd van 4 tot 6 jaar ($M = 2,69$, $SD = 0,64$). Van deze ouders identificeerden zich er 120 als Nederlands. Hun gemiddelde leeftijd was 36 ($SD = 4$) en 81% van hen was vrouw. Van de overige respondenten konden 49 als niet-westerse allochtonen worden aangemerkt ($M_{leeftijd} = 33$ jaar, $SD = 7$, en 78% vrouw). Zij identificeerden zich als Turks ($n = 18$), Marokkaans ($n = 7$), Surinaams ($n = 18$) of Antilliaans ($n = 6$). Ten opzichte van het aantal allochtonen in de Rotterdamse wijken (gemiddeld ongeveer 50%) is de respons onder deze groepen helaas laag. Omdat zij een etnisch heterogene en relatief kleine groep vormen en ook omdat onze hypothesen uitsluitend betrekking hebben op autochtone Nederlandse ouders, worden deze 49 respondenten enkel betrokken bij het exploreren van verschillen tussen allochtonen en autochtonen. De eerste groep was significant jonger dan de tweede ($p < 0,01$).

Meetinstrumenten

Opleidingsniveau. Opleidingsniveau werd vastgesteld door ouders te vragen naar de hoogst afgeronde opleiding. Op grond hiervan werd de volgende achtpuntsschaal gecreëerd: lo (1), lbo (2), mavo (3), mbo (4), havo (5), vwo (6), hbo (7) en wo (8).

Waardering schooleigenschappen. Om vast te stellen welke overwegingen volgens ouders zelf een rol spelen bij de schoolkeuze is hen een lijst voorgelegd met eigenschappen. Vervolgens is hen gevraagd het belang van elke eigenschap te beoordelen op een schaal van 1 (*helemaal niet belangrijk*) tot en met 7 (*heel erg belangrijk*). De lijst met eigenschappen is ontleend aan de keuzemotieven die Karsten et al. (2002) in hun onderzoek hebben onderscheiden.

Samenstelling werd gemeten met de drie items:

- of er veel autochtone Nederlandse kinderen op de school zitten;
- of er veel kinderen op school zitten met dezelfde etnische of culturele achtergrond als uw kind;
- of er veel kinderen uit uw milieu op de school zitten.

Cronbach's alpha was 0,74 voor de autochtone ouders en 0,64 voor de allochtone ouders.

Kwaliteit werd gemeten met de drie items:

- of de school als goed bekend staat;
- of er veel leerlingen na groep 8 doorstromen naar havo/vwo;
- of de school goed scoort volgens de Inspectie van het Onderwijs.

Cronbach's alpha was 0,61 voor autochtonen en 0,74 voor allochtonen.

Afstand werd gemeten met de items:

- of vriendjes/vriendinnetjes van uw kind ook naar de school gaan;
- of de school dichtbij is.

Samen leverden deze items een Cronbach's alpha van 0,65 (voor zowel autochtonen als allochtonen). Een principale componentenanalyse liet zien dat deze drie maten corresponderden met drie overeenkomstige factoren.

Actief overwegen. Om vast te stellen in welke mate een actieve overweging een rol speelt bij het kiezen van een school, is een nieuw instrument geconstrueerd dat bestaat uit vijf items, onder meer 'Ik ben twee of meer scholen aan het overwegen of ik heb dat al gedaan', 'Ik heb op internet informatie gezocht over twee of meer scholen' en 'Ik heb met burens, vrienden en/of familie gepraat over twee of meer scholen'. Ouders konden hun instemming met deze stellingen aangeven op een schaal van 1 (*nee, zeker niet*) tot en met 5 (*ja, zeker*). De vijf items laadden op één component (met 73% verklaarde variantie) en leverden samen een Cronbach's alpha van 0,91 voor de autochtone ouders en een alpha van 0,86 voor de allochtone ouders.

Attitude ten aanzien van zwarte scholen. De attitude ten aanzien van zwarte versus witte scholen is gemeten met vijf items met een antwoordschaal variërend van 1 (*helemaal niet mee eens*) tot en met 7 (*helemaal mee eens*). Twee items hadden betrekking op kwaliteit: 'Kinderen die op een zwarte school zitten, zijn vaak minder goed in rekenen en taal' en 'Op een witte school wordt meestal het beste onderwijs gegeven'. De overige drie items betroffen de veiligheid, en de normen en waarden van scholen: 'Een witte school is veiliger en overzichtelijker dan een zwarte school', 'Een zwarte school is vaak onveilig' en 'De normen en waarden op witte scholen komen overeen met die van mijzelf'. De schaal is omgepoold zodat een hogere score een positievere (minder negatieve) attitude ten aanzien van zwarte scholen weergaf. Zwarte en witte scholen werden als volgt omschreven: 'Een zwarte school is een school waar voor het grootste deel allochtone kinderen op zitten. Een witte school is een school waar voor het grootste deel autochtone (Nederlandse) kinderen op zitten.' De vijf items laadden op één factor die 62% van de variantie verklaarde. Cronbach's alpha was 0,84 (en 0,86 voor de allochtone ouders).

Waarschijnlijkheid schoolkeuze. Om meer inzicht te krijgen in de waarschijnlijkheid van een keuze voor een meer of minder etnisch gemengde school in de buurt, is de ouders een lijst voorgelegd van twee of vijf reguliere basisscholen in hun wijk (14 scholen in totaal). Deze scholen maakten onderdeel uit van het

hiervoor toegelichte voorlichtingsproject van de gemeente. Vervolgens werd de ouders gevraagd op een schaal van 1 (*heel onwaarschijnlijk*) tot en met 7 (*heel waarschijnlijk*) aan te geven hoe waarschijnlijk hun keuze voor elke school zou zijn (zie Tedin & Weiher, 2004). De keuze variabele was rechtsscheef verdeeld ($M = 2,67$; $SD = 2,16$; $skewness = 1,00$). Daarom voerden wij een logaritmische transformatie uit (waardoor $M = 0,68$; $SD = 0,76$; $skewness = 0,02$; zie Stevens, 1996). Deze scholen varieerden qua etnische samenstelling (30-91% allochtone leerlingen; $M = 56\%$, $SD = 22\%$), en zes van hen konden als zwart, vier als gemengd, en vier als wit worden aangemerkt. Op basis van gegevens van de Onderwijsinspectie (2008) is een index gecreëerd voor de academische kwaliteit van elke school. Deze index betrof het gemiddelde van twee oordelen:

- toezichtstelling: in de steekproef variërend van 2 (*geïntensiveerd toezicht/onvoldoende*) tot en met 3 (*regulier toezicht/voldoende*);
- niveau leerlingen: in de steekproef variërend van 2 (*onvoldoende in relatie tot verwachte niveau*) tot en met 3 (*voldoende in relatie tot verwachte niveau*).

Resultaten

De resultatensectie bestaat uit drie onderdelen. Allereerst exploreerden we of autochtone ouders verschilden van allochtone ouders in de waardering van de drie schooleigenschappen, de mate van actief overwegen en opleidingsniveau, de voorkeur voor witte scholen en de voorgenomen keuze voor een school in de buurt. Vervolgens richtten we ons zoals vermeld uitsluitend op de autochtone ouders. We probeerden hun attitudes ten aanzien van zwarte versus witte scholen te voorspellen op basis van de waardering van schooleigenschappen, de mate van actief overwegen en opleidingsniveau, en we onderzochten de waarschijnlijke keuze voor (meer of minder) gemengde scholen in de buurt in relatie tot hun opleidingsniveau en hun attitude ten aanzien van zwarte (versus witte) scholen, alsmede de daadwerkelijke eigenschappen van de betreffende scholen. Het analyseren van de keuzewaarschijnlijkheid gebeurde met behulp van multilevel regressiemodellen in MlwiN Versie 2.0 (Rasbash et al., 2004). Omdat er meerdere waarschijnlijkheidsoordelen werden gegeven door de deelnemende ouders en omdat ouders uit verschillende wijken afkomstig waren moest voor afhankelijkheid van waarnemingen worden gecorrigeerd (Snijders & Bosker, 1999). De overige analyses werden uitgevoerd met conventionele statistische technieken (MANOVA en multiple regressie).

Verschillen tussen autochtone en allochtone ouders

Tabel 1 bevat de gemiddelden en standaardafwijkingen voor de waardering van de drie schooleigenschappen, de mate van actief overwegen en opleidingsniveau, en de attitudes ten aanzien van zwarte scholen voor de groepen autochtone en allochtone ouders apart. Een multivariate variantieanalyse op de zes variabelen liet een significant totaaleffect van oudergroep zien, $F(6, 162) = 17,83$, $p < 0,01$ ($\eta^2 = 0,40$).

Tabel 1. Verschillen tussen autochtone en allochtone ouders.

	autochtoon (<i>n</i> = 120) <i>M</i> (SD)	allochtoon (<i>n</i> = 49) <i>M</i> (SD)
samenstelling*	4,60 (1,08)	3,97 (1,24)
kwaliteit*	5,22 (0,91)	6,00 (0,83)
afstand	4,79 (1,11)	4,76 (1,36)
attitude zwarte scholen*	4,18 (1,19)	4,72 (1,39)
actief overwegen*	3,60 (1,44)	2,76 (1,23)
opleiding*	6,17 (2,00)	4,00 (2,13)

* Verschil significant met $p < 0,01$.

Het bleek dat autochtone ouders meer belang hechtten aan de etnische samenstelling van de school, maar dat allochtone ouders positiever waren over zwarte scholen en de kwaliteit belangrijker vonden (p 's $< 0,01$). Er was geen significant verschil in het gerapporteerde belang van afstand. Echter, allochtone ouders rapporteerden een lagere actieve overweging in vergelijking met autochtone ouders, en hadden een lager opleidingsniveau (p 's $< 0,01$). Een tweede MANOVA met covariaten liet zien dat de eerste verschillen (in belang van samenstelling en kwaliteit) significant bleven wanneer de tweede verschillen (in overweging en opleiding) en het effect van leeftijd waren uitgepartialiseerd.

Om groepsverschillen te onderzoeken in de waarschijnlijkheid van een keuze voor een (meer of minder) gemengde school in de buurt is een serie multilevel regressieanalyses uitgevoerd. In de analyses werden drie niveaus gespecificeerd. Niveau 3 betrof de vier wijken, niveau 2 betrof de 169 (autochtone en allochtone) respondenten, en niveau 1 betrof de 636 waarschijnlijkheidsoordelen (in relatie tot de twee of vijf scholen per respondent). Met behulp van een dummyvariabele bekeken we het verschil tussen autochtone en allochtone ouders na correctie voor feitelijke kwaliteit en etnische samenstelling. Dit verschil bleek significant en negatief. Het gemiddelde waarschijnlijkheidsoordeel van de autochtone ouders was ruim een halve standaardafwijking lager dan dat van de allochtone ouders ($b = -0,61$, $p < 0,01$). Dit effect bestond onafhankelijk van opleiding, actief overwegen en leeftijd.

Autochtone ouders

In onze verdere analyses richtten we ons zoals gezegd uitsluitend op de autochtone ouders. Tabel 2 laat de onderlinge correlaties zien tussen de waarderingen van samenstelling, kwaliteit en afstand, de attitude ten aanzien van zwarte scholen, de mate van actief overwegen en opleidingsniveau onder autochtone ouders.

Tabel 2. Correlaties autochtone ouders ($n = 120$).

	1	2	3	4	5
1. belang van samenstelling	—				
2. belang van kwaliteit	0,30**	—			
3. belang van afstand	0,25**	0,03	—		
4. attitude zwarte scholen	-0,40**	-0,27**	-0,02	—	
5. actief overwegen	0,04	0,19*	-0,13	-0,01	—
6. opleidingsniveau	-0,22*	-0,16†	0,01	0,16†	0,25**

† $p < 0,10$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$.

Het bleek dat de waardering van etnische samenstelling samenging met een hogere waardering van schoolkwaliteit en afstand, en dat ouders met een negatievere attitude de etnische samenstelling en algemene kwaliteit van de school belangrijker vonden. De mate van actief overwegen hield positief verband met het belang dat aan schoolkwaliteit werd gehecht en ook met opleidingsniveau. Tot slot gaven hoger opgeleide ouders aan de etnische samenstelling relatief onbelangrijk te vinden, en neigden zij ertoe kwaliteit minder belangrijk te vinden en een positiever oordeel over zwarte scholen te hebben.

Attituden. Om de unieke effecten van opleidingsniveau op het belang van etnische samenstelling en de attitude ten aanzien van zwarte scholen te onderzoeken is een serie multiële regressieanalyses uitgevoerd. In de eerste set analyses voorspelden we het belang gehecht aan etnische samenstelling op basis van opleidingsniveau en de mate van actief overwegen, zonder en met controle voor het belang van schoolkwaliteit.⁵ De resultaten zijn te zien in tabel 3 (model 1 en 2).

Tabel 3. Regressieanalyses voor de invloed van opleidingsniveau (gestandaardiseerde effecten).

	samenstelling model 1	model 2	attitude zwarte scholen model 3	model 4
opleidingsniveau	-0,25**	-0,19*	0,18†	0,06
actief overwegen	0,10	0,03	-0,05	0,02
kwaliteit	—	0,26**	—	-0,16†
samenstelling	—	—	—	-0,34**
multiple R	0,24	0,35	0,17	0,43

† $p < 0,10$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$.

In beide gevallen was er een uniek negatief effect van opleidingsniveau dat inhield dat hoger opgeleide ouders minder belang hechten aan etnische samenstelling los van hun kwaliteitsoverwegingen en hun actieve pogingen om tot een besluit te komen. In de tweede set analyses voorspelden we de attitude ten aanzien van zwarte scholen op basis van opleidingsniveau en de mate van actief overwegen. Zoals te zien is onder model 3 (tabel 3) was het verwachte effect van opleidingsniveau positief en significant bij eenzijdige toetsing ($p < 0,05$). Echter, dit effect werd opgeheven na controle voor het belang gehecht aan school-

kwaliteit en aan etnische samenstelling (model 4). Om de onderlinge relaties tussen opleidingsniveau, belang van etnische samenstelling en attitude nader te specificeren is een tweetal Sobel-tests uitgevoerd (zie MacKinnon et al., 1995). De eerste test liet zien dat er een indirect significant effect was van opleidingsniveau op de attitude ten aanzien van zwarte scholen, dat liep via het belang gehecht aan samenstelling ($z = -2,17$, $p < 0,05$). De tweede test leverde geen significant indirect effect via kwaliteit op. Deze resultaten ondersteunen onze *tweede hypothese* dat de positievere attitude van hoger opgeleide ouders berust op etnische maar niet op kwaliteitsoverwegingen.

Voorgenomen keuze. Onze overige hypothesen hadden betrekking op de voorgenomen keuze voor een school in de buurt. We toetsten twee multilevel regressiemodellen (zie tabel 4).

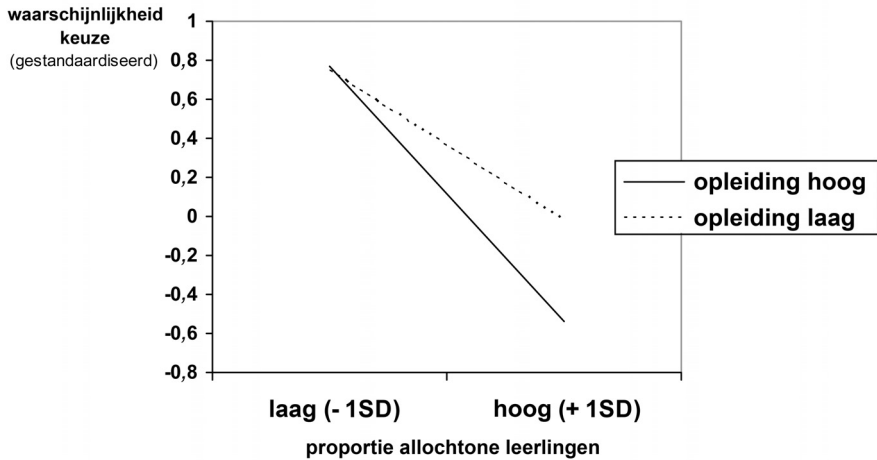
Tabel 4. Multilevel regressiemodellen voor predictie van voorgenomen keuze.

	model 1	model 2
proportie allochtoon	-0,50**	-0,52**
kwaliteit	0,09†	0,08†
attitude zwarte scholen	0,03	-0,03
opleidingsniveau	-0,11†	-0,12*
actief overwegen	0,07	0,03
proportie allochtoon * opleidingsniveau	—	-0,13*
attitude zwarte scholen * opleidingsniveau	—	-0,16**
<i>variantie</i>		
level 1 school	0,80**	0,79**
level 2 ouder	0,12**	0,08*
level 3 wijk	0,18*	0,20*
deviance	1148,08	1133,09

Noot. Alle variabelen zijn gestandaardiseerd.

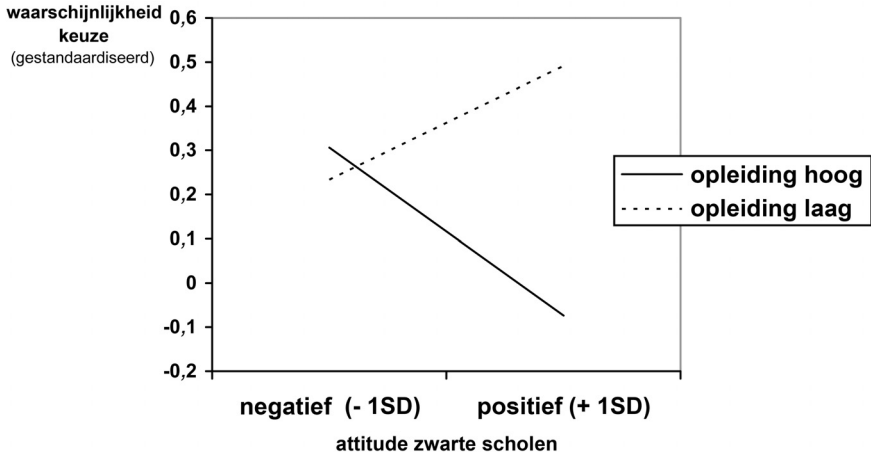
† $p < 0,10$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$.

In het eerste model voorspelden we de voorgenomen schoolkeuze (418 oordelen) op basis van de twee 'feitelijke' schooleigenschappen, percentage allochtonen en kwaliteit, en de drie oudermaten opleiding, actieve overweging en attitude ten aanzien van zwarte scholen. Er bleek enkel een significant effect te zijn voor proportie allochtonen. Dit effect was negatief hetgeen impliceert dat een keuze voor een zwartere school onwaarschijnlijker was. In het tweede model voegden we de interacties toe van opleidingsniveau met proportie allochtoon, en met de attitude ten aanzien van zwarte scholen. Beide interacties waren significant. Om deze effecten nader te onderzoeken zijn zogenoemde *simple slope* analyses uitgevoerd (zie Aiken & West, 1991). Dit wil zeggen dat we gekeken hebben naar het effect van proportie allochtonen en attitudes voor hoger versus lager opgeleiden (1 standaardafwijking onder versus 1 standaardafwijking boven het gemiddelde). De uitkomsten hiervan zijn weergegeven in figuur 1 en 2.

Figuur 1. Interactie tussen opleidingsniveau en proportie allochtone leerlingen voor voorgenomen keuze school in de buurt.

Zoals te zien in figuur 1 was het negatieve effect van proportie allochtonen sterker voor hoger versus lager opgeleiden (respectievelijk, $b = -0,66$ en $b = -0,39$, $p < 0,01$). Wat betreft de attitude ten aanzien van zwarte scholen zagen we een ander patroon (figuur 2).

Figuur 2. Interactie tussen opleidingsniveau en attitude ten aanzien van zwarte scholen voor voorgenomen keuze school in de buurt.

Voor lager opgeleide ouders was er een positieve relatie tussen de attitude en de waarschijnlijkheidsoordelen ($b = 0,13$), maar voor hoger opgeleide ouders was deze relatie juist negatief ($b = -0,19$, beide $p < 0,05$). Enkel voor de eerste groep leek de relatie tussen attitude en voorgenomen gedrag dus consistent te zijn.

Discussie

Nederlandse ouders zijn vrij om voor hun kind een school te kiezen die aansluit bij hun normen en waarden. Dat wordt gezien als een belangrijke verworvenheid, maar kan tegelijk worden aangeduid als een van de oorzaken van het ontstaan van gesegregeerde scholen (zie Leeman & Veendrick, 2001). Om te begrijpen hoe ouders tot hun schoolkeuze komen, hebben we onderzocht hoe het opleidingsniveau van autochtone ouders samenhangt met hun houding en gedragsintenties ten aanzien van zwarte scholen.

Onze eerste hypothese was dat hoger opgeleide autochtone ouders een positievere attitude hebben ten aanzien van zwarte scholen dan lager opgeleiden. Deze verwachting werd bevestigd. Hoger opgeleide ouders bleken positiever over zwarte scholen, schijnbaar omdat zij minder waarde hechtten aan etnische samenstelling, maar niet omdat zij kwaliteit minder belangrijk vonden.⁶ Deze bevinding suggereert dat de gevonden opleidingsverschillen in de oordelen over zwarte scholen verschillen in ethnic distance weergeven; doorgaans zijn hoger opgeleiden positiever over etnische en culturele diversiteit (zie Hello, 2003).⁷ Dat kwaliteitsoverwegingen het effect van opleidingsniveau niet konden verklaren, is opmerkelijk te noemen, omdat eerder onderzoek juist heeft aangetoond dat academische kwaliteit en niet-etnische samenstelling doorslaggevend zijn bij het kiezen van een school (Tedin & Weiner, 2004; Kristen, 2008). Opgemerkt moet worden dat kwaliteitsoverwegingen wel degelijk negatief doorwerkten op de beoordeling van zwarte scholen. Ouders die meer waarde hechtten aan de naam, het niveau en de opbrengsten van de school, waren minder positief over zwarte scholen in het algemeen, en dit gold zowel voor hoog als laag opgeleide ouders.

De relatief positieve attitude van hoger opgeleiden ten aanzien van zwarte scholen kwam niet tot uitdrukking in hun voorgenomen keuze voor een specifieke gemengdere school in de wijk. Overeenkomstig onze derde en vierde hypothesen gaven deze ouders aan juist minder snel te kiezen voor een relatief zwarte school. Hoe hoger het aantal allochtonen op school, hoe minder waarschijnlijk hoger opgeleide ouders ervoor kiezen. Dit kan verklaren waarom autochtone kinderen uit lager opgeleide gezinnen sterker vertegenwoordigd zijn op zwartere scholen (Vogels & Bronneman-Helmers, 2003). Bovendien was de relatie tussen attitude en voorgenomen schoolkeuze niet alleen minder positief en consistent bij hoger opgeleiden in vergelijking met lager opgeleide ouders (hypothese 5), maar zelfs negatief: Juist die ouders die zich positiever uitten over zwarte scholen in het algemeen, waren minder geneigd een (meer of minder gemengde) school in de buurt te kiezen voor hun kind.

Deze bevindingen werpen een nieuw licht op de relatie tussen ouderlijk opleidingsniveau en de houding ten aanzien van etnisch meer of minder gemengde scholen. Coenders et al. (2004) verwierpen de notie dat de tolerantie van hoger opgeleiden ten aanzien van minderheden niet intrinsiek is (zie Jackman & Muha, 1984) en stelden hier evenals Sikkink en Emerson (2008) het idee van een grotere contextafhankelijkheid tegenover: Hoger opgeleide ouders zouden onderwijs als belangrijk middel zien waarmee hun kinderen dezelfde bevoorrechte positie kunnen bemachtigen als zijzelf, en de aanwezig-

heid van 'te veel' allochtone leerlingen (> 50%) zou dit volgens hen kunnen belemmeren (Coenders et al, 2004; Sikkink & Emerson, 2008). Hoewel dit niet expliciet is getoetst, komen de huidige bevindingen wat betreft voorgenomen keuze overeen met deze gedachtegang. We vermoeden dan ook dat de minder waarschijnlijke keuze voor een zwartere school onder hoger opgeleiden niet zozeer een hogere mate van etnisch vooroordeel weergeeft, maar de motivatie het maatschappelijke succes van hun kinderen veilig te stellen. Vervolgonderzoek zou dit vermoeden moeten toetsen door verder door te vragen naar de beweegredenen van hoog en laag opgeleide ouders om specifieke scholen wel of niet te kiezen. Tegelijkertijd suggereert de negatieve relatie tussen attitude en keuze dat de hogere tolerantie van hoger opgeleide ouders ten aanzien van zwarte scholen in het algemeen wel degelijk als 'oppervlakkig' beschouwd kan worden. Mogelijkerwijs hebben de hoger opgeleide ouders in ons onderzoek zich sociaal wenselijker geuit, wat toegeschreven zou kunnen worden aan sterkere democratische normen (Vogt, 1997; Tedin & Weiher, 2004).

Hoewel niet het hoofddoel van dit onderzoek, leverde onze analyses ook een aantal verschillen tussen allochtone en autochtone ouders op. Zoals in het onderzoek van Karsten et al. (2002) ook naar voren kwam, hechten allochtonen minder belang aan (etnische) samenstelling maar meer aan kwaliteit, en bovendien bleken ze bij hun keuzes beduidend minder actieve overwegingen te maken. De waarde van deze exploratieve bevindingen is beperkt gegeven de etnische heterogeniteit van deze groep ouders. Toch geeft de bevinding betreffende hun passievere opstelling aanleiding om pogingen te ondernemen allochtone ouders sterker te betrekken bij de schoolkeuze van hun kinderen. Vervolgonderzoek zou zich expliciet moeten richten op de overwegingen en schoolkeuzes van hoger opgeleide allochtone ouders. Helaas was de steekproef te klein om de rol van opleidingsniveau bij allochtonen en autochtonen te vergelijken. Een belangrijke vraag is of deze ouders dezelfde afwegingen en keuzes maken als hoger opgeleide autochtonen en in hoeverre zij zwarte scholen zien als een belemmering voor de vooruitgang van hun kinderen. Onderzoek op dit gebied lijkt schaars, maar aanwijzingen dat hoger opgeleide ouders actiever participeren bij de academische activiteiten van hun kinderen (zie Smit et al., 2005) maken aannemelijk dat ook zij het belangrijker vinden om te investeren in de kwaliteit van de schoolomgeving en onderwijs als belangrijk middel zien waarmee hun kinderen de relatieve bevoorrechte positie van henzelf kunnen bemachtigen. De aanwezigheid van veel kansarme allochtone kinderen op school zou ten nadele zijn van de maatschappelijke kansen van hun eigen kinderen (zie ook Leeman & Veendrick, 2001). Onderzoek van Sikkink en Emerson (2008) laat zien dat Afro-Amerikaanse hoger opgeleiden zich ervan bewust zijn dat witte scholen in de VS gemiddeld een betere kwaliteit hebben en dat ze een hogere status hebben. Tegelijk zien deze Afro-Amerikaanse ouders echter de kwaliteit van de school los van de etnische samenstelling.

Het huidige onderzoek kent een aantal beperkingen. Ten eerste hebben wij ons wat betreft de 'feitelijke' schoolkeuze gericht op keuze-intenties en deze hadden betrekking op een beperkt aantal scholen in een wijk, waarbij de

afstand tussen de respondenten en de scholen niet gemeten kon worden. (Daarbij moet wel opgemerkt worden dat de in het onderzoek betrokken wijken relatief klein zijn en de afstanden tussen de scholen zodoende niet erg groot.) Hoewel intenties als goede voorspellers van daadwerkelijk gedrag kunnen worden beschouwd (Eagly & Chaiken, 1993), hoeft de uiteindelijke keuze van de ouders in dit onderzoek niet overeen te komen met de door hen gegeven waarschijnlijkheidsoordelen. Ouders zouden van mening kunnen veranderen tijdens de periode tussen het invullen van de vragenlijsten en het kiezen van een school. Bovendien is het zeer wel mogelijk dat de uiteindelijke keuze viel (of valt) op een andere school binnen of buiten de wijk die niet vermeld was op de vragenlijst. Hoewel dit een completer beeld had kunnen opleveren, is er uit praktische overwegingen voor gekozen deze scholen niet mee te nemen in het onderzoek. Toch geven de sterkte van de gestandaardiseerde effecten en hun aansluiting bij de literatuur voldoende redenen om aan te nemen dat onze analyses relevant zijn voor de uiteindelijke schoolkeuze van ouders. We zijn ook van mening dat we de ecologische validiteit in ons onderzoek hebben vergroot door waarschijnlijkheidsoordelen vast te stellen in relatie tot concrete scholen (zonder vermelding van etnische samenstelling) in plaats van meer of minder gemengde hypothetische scholen, en dat we hiermee bovendien de kans op sociaal wenselijke antwoorden hebben verkleind.

Een tweede beperking was dat het aantal respondenten relatief klein was en dat zij afkomstig waren uit een beperkt aantal wijken uit één en dezelfde stad. De vraag in hoeverre de resultaten generaliseerbaar zijn naar andere (groot-)stedelijke contexten, is hier niet definitief te beantwoorden. Vergelijking met eerdere onderzoeksbevindingen maken echter aannemelijk dat de huidige conclusies zich niet beperken tot de Rotterdamse situatie. Zo komen de groepsverschillen tussen allochtone en autochtone ouders in het huidige onderzoek overeen met de groepsverschillen in het landelijke onderzoek van Karsten et al. (2002). Bovendien is de bevestiging van onze laatste hypothese consistent met de onder hoger opgeleiden gevonden toegenomen intolerantie ten aanzien van zwartere scholen in de eveneens landelijke studie van Coenders et al. (2004).

Ten derde dient opgemerkt te worden dat de attitudes ten aanzien van zwarte scholen in negatieve termen zijn gemeten (bijv. lagere kwaliteit of onveiligheid). Het onderwijs op witte scholen is echter niet altijd beter (zie Vedder, 2006) en zwarte scholen bieden ook positieve mogelijkheden, zoals de kennismaking en omgang met kinderen uit verschillende culturen. Vervolgonderzoek zou zich moeten richten op de beoordeling van positievere aspecten. Hier staat wel tegenover dat wij in tegenstelling tot eerder onderzoek gebruik hebben gemaakt van een (intern consistente) attitudeschaal met meerdere items.

Ten vierde zijn onze conclusies gebaseerd op cross-sectionele data. Alleen voor de voorspelling van de attitude ten aanzien van zwarte scholen kan dit als een beperking worden beschouwd. We hebben deze attitude voorspeld op basis van ouderlijke overwegingen, maar het is niet ondenkbaar dat ze bijdragen aan wat ouders belangrijk vinden aan een school. Echter, additionele analyses (niet

beschreven in de tekst) leverden geen bewijs op voor een indirect effect van opleidingsniveau op samenstellingsoverwegingen via attitude. Onze ‘verklaring’ van het attitudeverschil tussen hoog- en laagopgeleiden lijkt dus robuust te zijn.

Ten slotte willen we nog een korte opmerking maken over onze interpretatie van de hoofdeffecten van ouderkenmerken op de ‘feitelijke’ schoolkeuze (bijv. van attitude, opleidingsniveau en actief overwegen in tabel 4). Omdat ouders werden onderzocht in relatie tot meerdere scholen, hebben deze hoofdeffecten betrekking op de gemiddelde waarschijnlijkheid om de voorgelegde scholen te kiezen. Er kan worden beargumenteerd dat deze gemiddelde waarschijnlijkheid weinig informatief is, omdat deze verhult in hoeverre ouders een duidelijke voorkeur hadden voor sommige scholen boven andere scholen.⁸ Om onze interpretatie van de betreffende effecten kracht bij te zetten hebben we alle analyses van de ‘feitelijke’ schoolkeuze herhaald, waarbij we hebben gecontroleerd voor het bereik van de keuzoordelen (hoogste minus laagste waarde) van elke respondent. Deze analyses leverden vrijwel identieke resultaten op, en onze bevindingen zijn dus niet te herleiden tot een meer uitgesproken voorkeur bij sommige ouders.

Dit onderzoek laat zien dat hoger opgeleide autochtone ouders positiever zijn over zwarte scholen dan lager opgeleide autochtone ouders, maar tegelijkertijd ook dat ze niet gauw zullen kiezen voor een zwarte(re) school. Het is maatschappelijk gewenst dat deze ouders vaker kiezen voor zwarte of meer gemengde scholen, omdat hiermee segregatie wordt tegengegaan en dit het gemiddelde leerlingenniveau waarschijnlijk ten goede komt. Een dergelijke keuze lijkt echter niet in het persoonlijke belang van hoger opgeleide ouders, waarschijnlijk omdat ze de kansrijke positie van hun kind niet op het spel willen zetten. Segregatie in het onderwijs blijft hierdoor in stand. Een oplossing hiervoor is nog niet gevonden. Op basis van vrijwilligheid proberen sommige gemeenten autochtone ouders te stimuleren voor een zwarte school te kiezen, maar of deze lokale projecten effect hebben kan nog niet worden vastgesteld (Leeman & Veendrick, 2001). Zolang de vrijheid van schoolkeuze in Nederland onbeperkt blijft, lijkt een structurele oplossing ver weg. Maatregelen om de vrije keuze in te perken liggen echter niet in het verschiet. Niet alleen is dit in de landelijke politiek ‘taboe’, ook is het in het licht van onze bevindingen aannemelijk dat hoger opgeleide ouders zich hiertegen zullen verzetten. Zwarte scholen zien zich intussen voor een moeilijke taak gesteld: zij moeten hoger opgeleide ouders zien te overtuigen dat een keus voor een zwarte school niet per se een bedreiging vormt voor de maatschappelijke kansen van hun kinderen.

Noten

- * Deborah Jongejan MSc is journalist bij het AD Rotterdams Dagblad en in 2008 afgestudeerd bij de opleiding Algemene Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht. Jochem Thijs is universitair docent en onderzoeker bij de vakgroep Algemene Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht. Correspondentie: j.t.thijs@uu.nl

1. We zijn ons bewust van de mogelijk problematische connotaties van de begrippen allochtoon en autochtoon, en zwart en wit. Echter, deze terminologie wordt ook gehanteerd in de relevante literatuur (zie bijv. Vedder, 2006).
2. Er zijn ook andere definities. De gemeente Rotterdam hanteert bijvoorbeeld een relatief criterium, waarbij wordt gekeken in hoeverre de schoolpopulatie zich verhoudt tot de bevolking van de buurt. Een Rotterdamse school is 'te zwart ten opzichte van de buurt' als de school afwijkt van de buurtpopulatie met meer dan 20% allochtone kinderen. Volgens dit criterium zijn 34 van de 243 scholen (locaties) te zwart (Gemeente Rotterdam, 2006).
3. Demografische gegevens spelen hierbij ook een rol: in de vier grote steden is gemiddeld 50% van de leerlingen in het basisonderwijs van niet-westerse allochtone afkomst (CBS, 2007). Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau is een bepaalde mate van segregatie tussen allochtone en autochtone leerlingen bovendien onvermijdelijk, omdat er ook sprake is van woonsegregatie: er zijn wijken waar relatief veel allochtonen wonen en andersom (Herweijer & Vogels, 2004). De feitelijke scheiding tussen autochtone en allochtone leerlingen is echter sterker dan je zou mogen verwachten op grond van de samenstelling van de wijken (Leeman & Veendrick, 2001; Herweijer & Vogels, 2004).
4. In het attitudemodel van Ajzen en Fishbein (1980) wordt attitude (evaluatieve cognitie) onderscheiden van gedragsintentie. Echter, de eerste is een voorspeller van de laatste en beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.
5. Omdat afstand niet gerelateerd was aan opleidingsniveau of voorkeur, werd deze variabele niet langer meegenomen.
6. Waarom lager opgeleide ouders meer belang hechtten aan de kwaliteit dan hoger opgeleide ouders is niet helemaal duidelijk. Mogelijk speelden sociale mobiliteitsoverwegingen hierbij een rol.
7. Een alternatieve verklaring voor de afwezigheid van een indirect effect via kwaliteitsoverwegingen zou kunnen zijn dat onze attitudemaat slechts twee items bevatte die expliciet verwezen naar kwaliteit. Echter, additionele analyses van enkel deze twee items samen lieten zien dat ze uniek samenhangen met samenstellings- maar niet met kwaliteitsoverwegingen, en dat ze niet gerelateerd waren aan opleidingsniveau.
8. We bedanken een anonieme referent voor deze argumentatie. Merk op dat zij niet opgaat voor de interactie tussen ouderkenmerken en specifieke schooleigenschappen.

Literatuur

- Aiken, L.S. & West, S.G. (1991). *Multiple regression: Testing and interpreting interactions*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bagley, C., Woods, P. & Glatter, R. (2001). Rejecting schools: towards a fuller understanding of the process of parental choice. *School Leadership & Management* 21(3), 309-325.
- Bosetti, L. (2004). Determinants of school choice: Understanding how parents choose elementary schools in Alberta. *Journal of Education Policy* 19(4), 387-405.
- CBS (2007). *Jaarboek in cijfers 2007*. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Coenders, M., Lubbers, M. & Scheepers, P. (2004). Weerstand tegen scholen met allochtone kinderen: De etnische tolerantie van hoger opgeleiden op de proef gesteld. *Mens en Maatschappij* 79(2), 124-147.
- Eagly, A.H. & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Forth Worth: Harcourt Brace Janovitch.
- Eitle, D. & McNulty Eitle, T. (2003). Segregation and school violence. *Social Forces* 82(2), 589-615.
- Gemeente Rotterdam (2006). *Buurtschool of niet 2006*. Intern document.
- Gemeente Rotterdam (2008). *Stadsgetallen, Centrum voor Onderzoek en Statistiek*. Verkregen op 29 mei 2009 van www.cos.rotterdam.nl/smartsite2102447.dws.

- Gijsberts, M. & Dagevos, J. (2005). *De invloed van etnische concentratie op integratie en beeldvorming*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Glazerman, S. (1998). *School quality and social stratification: the determinants and consequences of parental school choice*. Paper presented at the American Educational Research Association annual meeting (San Diego, CA, 13 april 1998).
- Golding, E.B. & Hausman, C.S. (1999). Reasons for parental choice of urban schools. *Journal of Education Policy* 14(5), 469-490.
- Hello, E. (2003). *Educational attainment and ethnic attitudes*. Nijmegen: ICS.
- Hello, E., Scheepers, P. & Slegers, P. (2006). Why the more educated are less inclined to keep ethnic distance: An empirical test of four explanations. *Ethnic and Racial Studies* 29(5), 959-985.
- Herweijer, L. & Vogels, R. (2004). *Ouders over opvoeding en onderwijs*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Jackman, M. & Muha, M. (1984). Education and intergroup attitudes: Moral enlightenment, superficial democratic commitment or ideological refinement? *American Sociological Review* 49(6), 751-769.
- Karsten, S., Roeleveld, J., Ledoux, G., Felix, C. & Elshof, D. (2002). *Schoolkeuze in een multi-etnische samenleving*. Amsterdam: SCO Kohnstamm Instituut.
- Kristen, C. (2008). Primary school choice and ethnic school segregation in German elementary schools. *European Sociological Review* 24(4), 495-510.
- Ledoux, G., Veen, I. van der, Vergeer, M., Driessen, G. & Doesborgh, J. (2003). *Sociale integratie in het primair onderwijs*. Amsterdam/Nijmegen: SCO-Kohnstamm Instituut/ITS.
- Leeman, Y. & Veendrick, L. (2001). De kleur van de school. Inleiding op een serie artikelen over de etnische concentratie binnen het onderwijs. *Pedagogiek* 21(3), 259-273.
- MacKinnon, D.P., Warsi, G. & Dwyer, J.H. (1995). A simulation study of mediated effect measures. *Multivariate Behavioral Research* 30(1), 41-62.
- Onderwijsinspectie (2008). *Schoolwijzer*. Verkregen op 9 november 2008 van www.onderwijsinspectie.nl. En dan zoeken via Zoek Scholen.
- Rasbash J., Browne W., Healy M., Cameron B. & Charlton C. (2004). *MLwiN Version 2.0*. New York: Multilevel Models Project Institute of Education.
- Schneider, M. & Buckley, J. (2002). *What do parents want from schools? Evidence from the internet*. Occasional Paper No. 21, National Center for the Study of Privatization in Education Teachers College, Columbia University.
- Schneider, M., Marschall, M., Teske, P. & Roch, C. (1998). School choice and culture wars in the classroom: What different parents seek from education. *Social Science Quarterly* 79(3), 489-501.
- Schuman, H., Steeh, C., Bobo, L. & Krysan, M. (1997). *Racial attitudes in America: Trends and interpretations. Revised edition*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sikkink, D. & Emerson, M.O. (2008). School choice and racial segregation in US schools: the role of parents education. *Ethnic and Racial Studies* 31(2), 267-293.
- Smit, F., Driessen, G. & Doesborgh, J. (2005). *Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit. Een inventarisatie van de verwachtingen en wensen van ouders ten aanzien van de basisschool en educatieve activiteiten in Rotterdam*. Nijmegen: ITS.
- Snijders, T.A.B. & Bosker, R.J. (1999). *Multilevel analysis. An introduction to basic and advanced multilevel modeling*. London: Sage.
- Stevens, J. (1996). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (3rd ed.). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Tedin, K.L. & Weiher, G.R. (2004). Racial/ethnic diversity and academic quality as components of school choice. *The Journal of Politics* 66(4), 1109-1133.
- Vedder, P. (2006). Black and white schools in the Netherlands. *European Education* 38(2), 36-49.
- Verkuyten, M. & Thijs, J. (2000). *Leren (en) waarderen: Discriminatie, zelfbeeld, relaties en leerprestaties in 'witte' en 'zwarte' basisscholen*. Amsterdam: Thela Thesis.
- Versloot, A. (1990). *Ouders en vrijheid van onderwijs: Schoolkeuze in de provincie Utrecht*. De Lier: Academisch Boeken Centrum.
- Vogels, R. & Bronneman-Helmers, R. (2003). *Autochtone achterstandsleerlingen: een vergeten groep*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Vogt, W.P. (1997). *Tolerance and education: Learning to live with diversity and difference*. London: Sage.